TIT. XLVII.

DE [1] HEREDIBUS. [2]

NOVELLA CONSTIT. CLXIV.

PRÆFATIO.

D*Eo simul & justitia* [3] *nihil majus existit: absque his enim nihil unquam commodegeri potest, & præcipue in nostra hac republica. Exinde enim & recte regnare & subditos ad benevolentiam, neque non ad summam licet attrahere devotionem.* Ea propter cum & nos divinitus, perque justitiam imperii sceptra susceperimus, tametsi multis undique curis implicamur, quo magis & Romani quotidie virtutibus reddantur auctiores, & Barbari devicti succumbant: non tamen penitus a solicitudine nostra secludimus, ne non in his, quæ privatim usui esse possint subditis, competens accommodetur providentia. At cum multa, quæ prius confusa erant, ad meliorem statum erexerimus: conveniens esse putavimus & id, quod longo jam tempore in successionibus neglectui fuit habitum, ad actionem Deo placentem reducere. Cognovimus enim, quod quidam oberrantes defunctorum perturbant patrimonia, sed [4] neque testamenta valere sinunt, neque item ab intestato successiones locum capere, mobilibus quidem rebus immittentes signacula [5] immobilibus vero imponentes titulos: ut hac ratione ipsis illorum successio adcrescat, inque ea decentem alium ordinem occupent. Quoniam vero impossibile est in tanta multitudine exacte ea quæ singulatim in talibus eveniunt perdiscere: perpulchrum nobis visum est, si generali hæc lege ad certam redigeremus formulam.

CAP. I.

PRopterea sancimus, ut universi citra invidiam & rebus juribusque suis perfruantur, & ad suos ista transmittant heredes. Penitus autem nemo omnium illorum invadat patrimonia, aut horum successores damnis implicet, aut titulos [6] sive signacula rebus præter legum nostrarum placitum imponat. Nam & successiones ab intestato, quo quisque vocatur ordine, confirmamus: & ultimas horum voluntates legitime consistentes non subvertimus. Si enim sedulo advigilamus, sumusque solliciti, ut collatores bonis gubernentur legibus, & de eorum incolumitate multo maximam potentia nostra curam sustinet: quomodo non in hanc quoque partem providentiam ipsis accommodaverimus, & alacriter nostrum ipsis impertiamur beneficium? hæc etenim placere Deo persuasissimum habemus, & hoc justitiæ munus esse asserimus: persuasissimum quoque est Imperium per hæc nobis undique munitum & quietum futurum. Connumerator itaque & hæc nostra lex cæteris præclaris nostris sanctionibus: & subditi pristinis liberati molestiis, & tanta a potentia nostra dignati providentia, Deo simul & post illum nobis gratias agant: divinum numen placantes precibus, ut devictis hostibus, aliam insuper & majorem ipsis securitatem impertiamur.

EPILOGUS.

† Quæ igitur nobis placuerunt & per hanc sacram declarantur legem, ea conservanto tam gloriosissimi sacrarum domuum curatores, quam quibus vel maximorum, vel etiam minorum gerendorum magistratuum cura sive in alma hac urbe, sive item in provinciis commissa est, publicationem bonorum juxta & supplicium formidantes capitis, si sancita nostra transgressi fuerint. Præsentem itaque sacram nostram legem gloria tua in insignioribus [7] locis hujus almæ urbis proponet, sed & usa ad hoc jussionibus transmittet in provincias.

TIT. XLVIII.

GENERALIS FORMA [8] DE PROSPECTU [9] IN MARE, SCRIPTA DOMINICO GLORIOSISSIMO PRÆTORIORUM PRÆFECTO.

NOVELLA CONSTIT. CLXV.

DOcuit nos mater, &c. Prospectus [10] in mare, qui intra centum esse pedes solet, non solum per directum, sed ne per transversum quidem, impediri novo debet opere, hoc enim præsens forma adjicit, tum Zenonis constitutionem custodiens, tum Novellam interpretans.

Hactenus editæ Novellæ extant, aut apud veterem interpretem, aut Haloand. aut Scrimg. aut Julianum. Trium sequentium titulos ex Haloandro aut Augustino. Verba vero, ac quid sibi singulæ breviter velint, quando a nullo adhuc conversæ certum est, ex doctissimo Cujacio hic excudi curavimus.

Forma præfectorum [11] prima.

TIT. XLIX.

DE ADJECTIONIBUS [12], ID EST, DE PRÆDIORUM STERILIUM AD FERTILES IMPOSITIONIBUS.

NOVELLA CONSTIT. CLXVI.

Hæc est fere sententia hujus constitutionis.

SI defunctus justa ex causa fundum aut territorium aut compossessionem [13] alienaverit, & moriens residua bona liberis vel extraneis heredibus reliquerit, qui ex eis similiter prædia quædam alienaverint, ex quibus possidente emptore aliquod forte postea defecerit, ita ut locus sit ἐπιβολῆς [14], quam prædia sustinent, quæ sunt ex eadem substantia & origine *l.10. & 12. C. de omni agro deserto.* ut ne defecti vel deserti prædii onus irrogetur simul ejusdem substantiæ prædiis omnibus, sed cæteris primum prædiis quæ possidet is qui ea emit a liberis vel extraneis heredibus defuncti: vel, si hic idoneus non sit, heredibus defuncti, id est, prædiis quæ possident heredes defuncti ex eadem substantia: aut si forte hæc etiam non sufficiant publicæ collationi, tum ut onus transferatur ad alia defuncti bona, quæ ad alios quam ad heredes pervenerunt. Ad eum igitur qui fundum aut compossessionem a defuncto emit, ut posuimus initio. Idemque dicendum est, si ea prædia per plures successiones transierint. Quamdiu enim proximiores sive posteriores possessores idonei sunt, ἐπιβολὴ antiquioribus non irrogatur, id est, defecta prædia eorumque tributa antiquiores possessores non agnoscunt: quod si ejusdem gradus & ordinis plures sint possessores quibus injungi ἐπιβολὴ oporteat, ut inter eos oneris divisio non fiat ex æquo, sed pro rata fertilium bonorum quæ possident ex eadem substantia.

Forma PP. vicesima quarta.

TIT. L.

GENERALIS FORMA [15] DE POSSESSIONE, QUOMODO OPORTEAT MITTI IN EAM, BISSI GLORIOSISSIMI PRÆFECTI.

NOVELLA CONSTIT. CLXVII.

Hæc est hujus constitutionis sententia.

EX sententia judicis non recte apprehenditur nisi possessio vacua, & quam in urbe quidem vacuam esse exequutorum testimonia adseverent, in provinciis acta defensorum plebis vicinorum testimonio confirmata. Et similiter ex contractu in provinciis quoties quis ingredi possessionem desiderat, acta apud defensores civitatum fieri debent traditæ possessionis, simul ac consentientium voluntati tradentis, novoque domino colonorum vel actorum possessionis. Si non sit copia defensoris, apud præsidem: vel etiam, si hic longe absit ab eo loco, quo traditio fit, apud episcopum.

Forma PP. secunda.

TIT. LI.

DE HOMINIBUS QUI EIDEM DOMINO SUBJECTA [16] PRÆDIA POSSIDENT.

NOVELLA CONSTIT. CLXVIII.

HÆc est περὶ ὁμοδούλων, id est de prædiis hominibusve prædiorum ratione eidem domino servientibus. His solent accrescere invitis defecta deserta ve prædia ejusdem substantiæ ut diximus *Novell.* 128. & 166. denique ἐπιβολὴ, onus est, ὁμοδούλων ἢ ὁμοκήπτων, & irrogatur rusticis prædiis tantum. Nam & hæc sola referuntur in censum, non annonæ civiles, non ædes. Et ideo in tit. Dig. *de censibus*, agrotum tantum censendorum mentio fit: ac quod est de servis, *l. 4. §. in servis*, id de rusticis tantum accipio, qui pars agrorum sunt, ut dixi supra *Novell.* 7. Sed & quod dicitur de tributo capitis *l.* 3. id in agris tantum locum habet, non in urbibus aut metrocomiis, *l.* 1. *C. de cap. civ. l.* 8. *C. de exact. trib.* Prædiis igitur urbanis aut annonis civilibus non irrogatur agrorum ἐπιβολὴ, quia nec sunt ὁμόκηπα, nec satis est si fint ejusdem originis.

1 Hæc etiam Novella est Tiberii. 2 Et eorum jure confirmato. 3 Vide *Novell.* 163. 4 *Novell.* 134. *cap.* [illegible] 5 Signacula mobilibus: Tituli immobilibus imponebantur. Signaculum *le seel & le seau*: Titulî. *affiches & pannonceaux.* 6 *Novell.* 17. *c.* 15. *l.* 2. *C. ut nemini licet. vide quæ ibidem notavi.* 7 Edicta solent in insignioribus locis civitatum publicari. facit *Novell.* 120. *cap.* 6. §. 2. *l. pen. C. de defensoribus civit. l.* 2. *C. de annali. l.* 7. *C. de bon. proscr.*

8 Videtur esse ἐπηρχικῶν, nam & de eadem re extant quædam apud Harm. *lib.* 2. de eparchicis dicam *Novell.* 166. J. 9 Hæc *Novell.* pertinet ad *Novell.* 63.

10 De prospectu in mare, vide *Nov.* 63. & Gudelin. *de jnr. Novissf. lib.* 2. *cap.* 1. *n.* 8. Anf.

11 Sicut Basilica sunt libri complectentes leges promulgatas ab imperatoribus: sic *Eparchica* sunt libri continentes formas sive edicta præfectorum prætorio, quæ constat vim legis habere. *l.* 2. *C. de offic. pref. præt. l.* 16. *C. de judic. l. pen. C. de fidejussoribus.* 12 Περὶ ἐπιβολῶν. vide Cujac. *d. l. ad Nov.* 128. 166.

13 Συγκτῆσις. συγκτῆσις est universa possessio multorum prædiorum. *l.* 34. 5. 1. *ff. de leg.* 2. *l.* 30. §. 1. *ff. de adimend. legat.* Græci μετοχὴν appellant *d. l.* 34. *in fin.* id est, universam prædiorum una clausula conceptionem. Massa dicitur a Leone & Anthemio, *Novell. de bon. vacantibus.* massa terræ, *Maisseres*, & quod septis firmata sit, firma, *ferme* dicitur.

14 Ἐπιβολὴ est ἐπίβασις κτήσεως παρὰ κληρονόμου ἢ συντελεστὴς ἢ ὁμοχώρου ἢ ὁμοκήπου, Harm. *l.* 6. *tit. de verb. signif.* §. 29. 56. *Eel.* 18. *cap.* 6. Est igitur onus συντελεστῶν, ὁμοχώρων καὶ ὁμοκήπων, quod rusticis tantum prædiis irrogatur, non urbanis aut annonis civilibus, hac *Novell. & Novell.* 6. & 128. ἐπιβολὴ est licitatio quæ fit in auctionibus. 15 Vide Cujac. & *observ.* 10.

16 Ἐπιβολὴ τῶν περὶ ὁμοδούλων. vide Cujac. *d. l. ad Nov.* 128. 166.

FINIS NOVELLARUM D. JUSTINIANI SACRATISSIMI PRINCIPIS.

JUSTI-

JUSTINIANI IMP. EDICTA [1].

HENRICO AGYLÆO INTERPRETE.

EDICTUM I.

Edictum scriptum piissimis in omni terra Archiepiscopis & sanctissimis Patriarchis.

TRaditæ [2] nobis a Deo reipublicæ curam habentes, & in omni justitia vivere nostros subjectos studentes, subjectam legem conscripsimus: quam & tuæ sanctitati, & per eam omnibus qui tuæ provinciæ sunt, facere manifestam, bene habere putavimus. Tuæ igitur sit reverentiæ & cæterorum hoc custodire: & si quid transcendatur a judicibus, ad nos referre, & quæ sequuntur.

EDICTUM II.

NE PRÆSIDES IN FISCALIBUS CAUSIS FIDEM [3] PUBLICAM DENT.

Idem Imperator Joanni prætoriorum præfecto.

PRÆFATIO.

EX iis quæ a gloria tua sine scripto ad nos relata sunt, non exiguam publicorum tributorum illationi difficultatem provinciarum præsides dum quibuslibet fidem publicam dant, attulisse cognovimus. Eos enim qui tributa publica suscipiunt, inde sibi securitatem atque tutamentum prætendentes, quod aurum ipsis perfusum sit non transmittere, sibique maximam partem retinere, & cum aurum debeant, male sibi data fide publica abuti.

§. 1. Missa igitur ad excellentiam tuam hac sacra pragmatica forma, statuimus, ut per edicta sua omnibus clarissimis provinciarum præsidibus interdicat, ne in fisci causis fidem [4] publicam dent: in privatorum autem solum causis liceat ipsis, iis qui id desiderant fidem publicam dare, idque ad certum tempus: quod non continuo poterunt, ubi elapsum fuerit, denuo revocare. Sciant vero omnes quod ubi tales securitatis promissiones ab illis acceperint, nullam inde utilitatem sensuri sunt: sed facultas cuicunque cui hoc injunctum est, ut quæ ab illis debentur publica tributa perfundat, fuerit, ut illos comprehendat: ut quæ illis in provincia data fides publica fuerit, in nulla re ipsis utilis futura sit. Cæterum illi soli securitatem habeant, qui aut ad sacram nostram justionem, aut ad excellentiæ tuæ mandata securitatis promissiones abstulerint.

CAP. I.

POsteaquam etiam a gloria tua edocti sumus, quomodo nonnulli in diversis provinciis, inquisitione [5] in eos qui se hæreticorum erroribus dedidissent facta, cum multos subditos hanc ob causam comprehendissent, sportularum ratione magnam vim auri ab ipsis ceperint: sancimus, ut qui id ausi sunt, & comprehendantur, & ad clarissimos provinciarum præsides adducantur, post probationes, quod ceperint, in triplum refusuri: ut simplum iis qui damno affecti sunt, reddatur, duplum vero in fiscum inferatur. §. 1. Porro qui in vicariana cohorte, quæ spectabili Asianæ jurisdictionis vicario apparet, locum & ordinem obtinent, suo bonorumque suorum periculo publicorum tributorum illationi incumbant: cum quidem qui in provinciali cohorte numerantur (quomodo & id ad nostram pietatem excellentia tua retulit) deficiant, numerusque ipsorum in paucos admodum coarctetur, ac a longo jam tempore clarissimi provinciæ Phrygum Pacatianorum [6] gentis præfidis magistratum etjam vicarius assumpserit. Qui ergo in vicarianam cohortem referuntur, facultatem habeant, ut ex vicarii, qui nunc est, & pro tempore futurus est, jussu publicas contributiones exigant, illasque fisco inferendas curent. §. 2. Constituimus etiam, ut qui in quacunque provincia provinciales tributorum susceptores sunt, in apochis quas faciunt, quod ipsis perfusum aurum est, distincte describant: distincte etiam ponant, quantum occasione eorum, quæ excellentiæ tuæ mensæ, quæque sacris nostris largitionibus competunt, transfusum sibi sit, ut perfolutam quantitatem per hujusmodi acceptilationes evidenter explicent & manifestent: denique ne qui facultatem habeant, ut quæ ex aliis titulis acceperint, in alios transponant & accepta ferant. §. 3. Quæ igitur nobis placuerunt, & per hanc sacram pragmaticam declarantur legem, ea excellentia tua ad effectum deduci præcipito.

EDICTUM III.

DE ARMENIORUM SUCCESSIONE [7].

PRÆFATIO.

ARmenios pristina injustitia liberatos, tum ad nostros per omnia leges deducere, tum decora æquabilitate donare volumus.

CAP. I.

ET quoniam barbaricam [8] quandam insolentemque & quæ neque Romanos, neque nostræ reipublicæ justitiam deceat, apud ipsos esse legem nuper didicimus (ut *nempe masculi in parentum hereditatem succedant, fœminæ vero non*) emissa præsenti ad magnificentiam tuam sacra lege decernimus, ut successiones æquales sint: & quæ de viris mulieribusque Romanorum legibus constituta sunt, hæc etiam in Armenia obtineant. Sane idcirco illuc nostras etiam leges transmisimus, ut in eas oculos convertentes ad præscriptum illarum rempublicam gubernarent. §. 1. Quoniam vero quæ præcesserunt, ea omnia commovere absurdissimum esset, statuimus, ut hæc lex inde ab initio pii nostri imperii vim & vigorem habeat: ut ab eo tempore hucusque defunctorum successiones hunc ad modum fiant, præterquam si qui jam transegerint, aliove modo se invicem liberarint. Si enim tale quippiam factum sit, id in suo robore permaneat, nulloque modo commoveatur, jubemus. §. 2. Porro *mulieres* a prædicto tempore eorum etiam prædiorum quæ genearchica [9] vocantur, participes esse volumus. Si vero inveniri nonnullos contingat, qui filias quanquam non vocarentur ab intestato ad successionem, heredes tamen scripserint, illæ similiter, quique ex illis nati fuerint, in res genearchicas successionis participes sint.

EPILOGUS.

† Quæ igitur nobis placuerunt, & per hanc sacram declarantur legem, excellentia tua & custodire & fini tradere studeat: ut leges nostræ per omnia obtineant, autoritatemque habeant. Ac præsens quidem lex ab initio imperii nostri (ut jam diximus) incipiat, & simul in omne tempus extensa, in posterum omnibus modis in republica vim habeat, atque ab omnibus observetur. Dat. 10. Kal. August. BELIS. [10] V. C. CONS.

EDICTUM IV.

DE MAGISTRATU PHOENICIÆ LIBANICÆ [11].

Idem Imperator Joh. gloriossiss. sacrorum per Orientem prætoriorum præfecto, iterum exconsuli & patricio.

PRÆFATIO.

MAgistratus ereari oportere gratuito jam lex nostra [12] præcipit, quam sane & autoritatem per omnia obtinere volumus.

CAP. I.

POsteaquam vero omnia ad subditorum benevolentiam *demerendam*, locorumque custodiam & munitionem undique indagantes, magistratus partim conjunximus, partim divisimus, alios in aliam atque aliam formam transmutavimus, nonnullos vero sublimiores fecimus, nominibusque majoribus quam quæ tunc essent, decoravimus, prætores [13], proconsules [14], moderatores [15], & comites [16] præter pristinam consuetudinem in rempublicam introducentes, omniaque ad ipsius utilitatem facientes: oportere etiam putamus, ut magistratum Phœniciæ ad Libanum ex ducalibus in spectabilem transferamus, & moderatoris formam illi demus, tum etiam annonas ad decem auri libras assignemus: ipse vero istius proventus occasione fisco nihil præbere debeat. Interim apud Phœnices scrinii tractator, pro nuper attributo illi munere, quod & beneficium [17] nuncupatur, ex canone ejusdem provinciæ clarissimo pro tempore spectabilium tribunorum notariorum primicerio denas auri libras in singulos annos dabit, quibus ille solis contentus esse debebit. Moderator porro a muneribus [18] omnia cura conservet, & quatenus ipsi sacra nostra constitutio permittit, militum ministerio utatur.

CAP. II.

VErumtamen eximium illi fortissimum Tertiodelmatorum [19] numerum, ut in Phœnicum regione est, assignamus, qui præcepta ipsius exaudiant, qui ipsum insequantur: qui denique ipsis ipsius, quæ aut de vectigalium exactionibus aut de reipublicæ statu, aut de civitatum incolumitate procedent, pareant. Qua de re cum instrumenta etiam confici jusserimus, statuimus ut excellentia tua hæc omnia cognoscens, hujus magistratus præfecto decem libras auri in annonas assignatas, ex provinciæ tributis persolvendas constituat. Interim quæ constituta sunt, ut quotannis a publicarum rationum procuratore spectabili clarissimo tribunorum notariorum primicerio darentur, imminuenda non sunt: neque vero præterea quicquam illi est addendum.

§. 1. In primis autem *moderatori* studio fit, ut fisco faveat [20]: dehinc, ut disciplina & conveniens ordo in civitatibus conserverur: tertio, ut justitiam inter plebeios exerceat. Quæ vero (ut dictum est) scripta sunt a nobis de mo-

1 Edicta sunt generales leges, quæ omnes populos & provincias tenent, *l.* 3. *C. de legibus.* 2 Hoc edictum extat in Novell. 8. post *cap.* 14.

3 Ἀτελὴς λόγου ut & in edict. 13. *cap.* 11. J. Vetantur iniqui triburorum exactores λόγῳ ἀτελὴς κηρυττόμενοι *Novell.* 128. *cap.* 13. dicitur etiam simpliciter λόγῳ. *Edict.* 13. *cap.* 10. J. *Novell.* 17. *cap.* 6. appellat κελεύμενον λόγον ut & *Novell.* 5. *cap.* 2. §. 1. κελευόμενον πίστιν, ubi interpres vertit jusjurandum, Galli, *Franchise & sauf conduit.* vid. Papon. 5. *Arr.* 7. *de sauf conduit, & enfreinte d'iceux*, & 3. *Notar.* 8. *des saufs conduits & passeports.* 4 Λόγῳ ἀτελὴς. *Scrimg.* 5 Vetat hoc edictum ullos *quæstores hæreticorum* admitti, ut & *Nov.* 17. *cap.* 11. *Novell.* 103. *cap.* 2. Hanc enim potestatem sæpe nefarii quidam a Principe postulabant, ut hoc prætextu plebem innocentem expilarent. Possis huc referre ex Tomo 4. Orlan. 5. *sentent.* §. *haref.* 7. Pet. Greg. 33. *syntagm.* 6. 7. 6 Phrygiæ Pacatianæ fit mentio in *Novell.* 8. *cap.* 2.

7 Adde *Nov.* 21. *de Armen.* & præsertim *cap.* 1. *ibid.* ubi successionis apud Armenios receptæ fit mentio: adde *Nov.* 31. 8 Eadem lex servata fuit a Saliis, seu Francis his verbis, *de terra Salica nulla portio hereditatis in mulierem pertransit, &c. titul. de Allodiis. l.* 6. & ab Anglis seu Thervingis idem etiam receptum, addita prohibitione, *ne hereditas transiret a lancea ad fusum. Titul. de Allodiis, l.* 8. Displicuit tandem ea lex Francis, excepta regni successione, ut ex formula Marculphi apparet, quæ extat apud Cujac. 8. *observ.* 14.

9 Τῶν γενεαρχικῶν χωρίων. *Scrimg.* Genearchica prædia, progenitorialia prædia vertit interpres *Novell.* 21. *c.* 2. *in fin.* propria cujusque patrimonia, quæ penfitant, nec fideiem, vel hominium, investituram, vel ἀνδικτικὰ debent: eaque vulgo Allodia: & *lib.* 2. Feud. 48. dum sit, si datum sit ad proprium sive ad libellum, allodium intelligit, ut *tit.* 28. allodium five libellariam, Galli *franc alleu.* 10 Id est, anno 535.

11 Λιβανησίας. *Scr.* Phœnicis Libanica, ad Libanum montem sita, de Libano. vid. Plin. 20. Libani fit etiam mentio sæpissime in scripturis. 12 *Novell* 8. 13 Hinc prætor Lycaoniæ, *Novell.* 23. Paphlagoniæ, *Novell.* 29. Pisidiæ, *Novell.* 24. Siciliæ, *Novell.* 104. Thraciæ, *Novell.* 26. Populi, *Novell.* 13. 14 Hinc proconsules Cappadociæ, *Novell.* 30. Palæstinæ, *Novell.* 103. 15 Hinc moderatores Arabiæ, *Novell.* 102. Helenoponti, *Novell.* 28. 16 Hinc comes Isauriæ. *Novell.* 27. 17 Βενεφίκιον. *Scr.*

18 Excipe esculenta, potulenta, quæ ad paucos dies prodiguntur, *l.* 18. *ff. de off. præsid.* excipe ξένια. de quibus dictum est: ut nec omnia, nec quovis tempore, nec ab omnibus accipiantur, *l.* 6. §. 3. *ff. de off. proconf.* 19 Τερτιοδελματῶν *Scrimger.* fic J. *eod.*

20 Res ita est, Vectigalium exactionem commendat præsidibus *Novell.* 8. *c.* 8. *Novell.* 161. *cap.* 2. quanquam in dubiis causis fisco favendum esse neget, *l.* 10. *ff. de jure fisci.*